

Rolf Lappert

Benjamin Schillings droom

Vertaald door Jan Bert Kanon

SIGNATUUR

2012

In liefdevolle herinnering aan mijn grootouders,
Walter en Frieda Metz

Thuis is waar iemand merkt dat je er niet meer bent.

– ALEKSANDAR HEMON, *De dagen van Lazarus*

1

Ik haat mijn leven. Over drie jaar word ik twintig, dat is de helft van veertig. Over acht jaar is Karl negentig en ben ik vijftientig en ben ik misschien nog altijd hier. Bij hem. Ik wil er niet eens aan denken. De realiteit komt me de keel uit.

Karl staat voor me, spiernaakt. Schuim ligt als sneeuw op zijn knokige schouders. Hij bibbert een beetje, terwijl het toch warm is in de badkamer. De spiegel is beslagen, onder het plafond hangt damp. Ik droog Karls rug af omdat hij dit zelf niet meer kan. Over wat Karl allemaal zelf niet meer kan, kun je boeken vol schrijven. Karl wankelt een beetje en steekt zijn armen uit naar de wand. Over vijfenzestig jaar ben ik even oud als hij nu is.

‘Hier, je zaakje mag je zelf afdrogen,’ zeg ik, en ik geef hem de handdoek.

‘Zaakje is goed,’ mummelt Karl, en hij giechelt.

Soms begrijpt Karl alles, zelfs dubbelzinnige praat. Dan is zijn hoofd een oude radio waarin de stoffige buizen nog één keer opgloeien en iets ontvangen. Maar meestal is het maar net voldoende voor de simpelste zinnnetjes, op slechte dagen alleen voor woorden als ‘eten’ of ‘slapen’ of ‘gebak’. Met Karl gaat het bergafwaarts. Als zijn brein er ooit helemaal mee ophoudt, kunnen we helemaal niet meer met elkaar praten. Ik weet niet of ik dat zal missen.

Op mijn vijftiende ben ik bij Karl begonnen als leerling-tuinder. Mijn moeder vond dat een geweldig idee, maar het was gewoon een noodoplossing; de simpelste manier om me na de dood van mijn vader te lozen. Karl mocht eigenlijk helemaal

geen leerlingen meer opleiden. Met zijn hersenen was destijds nog niet zoveel mis, maar hij was oud, had wrakke knieën en klooidde alleen voor zijn plezier nog een beetje in de tuin. Toch slaagde mijn moeder er op de een of andere manier in de zaak met de instanties te regelen. Volgens mij kan het de ambtenaren geen bal schelen wat ik hier zoal uitspook, als je kijkt naar de vele voortijdige schoolverlaters en werkloze jongeren die je in deze streken hebt. Het voornaamste is dat ik onder de pannen ben, niet rondlummel en geen drugs gebruik.

Karl leerde me hoe je bloembollen poot, rozenstruiken snoeit en stekjes verpot. Van hem weet ik hoe je goede compost maakt en van bladluizen afkomt. Ik kan een bosanjer van een rotsanjer onderscheiden en even goed omgaan met een veldhak als met een cultivator. Wat ik hier niet heb geleerd, is hoe de wereld daarbuiten functioneert en hoe een naakt meisje voelt.

Mijn moeder heeft me een jaar lang elke donderdag naar de vakopleiding in de stad gebracht, een uur heen en een uur terug. Ze is zangeres. In die periode heeft ze met dansorkesten opgetreden op party's, bedrijfsfeesten en bruiloften. Maar eigenlijk is mijn moeder jazzzangeres. Ze trekt met een kwartet langs clubs en kroegen in Europa. Piano, saxofoon, bas, slagwerk en zij. Op de persfoto draagt ze een lange zwarte jurk en zwarte handschoenen die tot haar ellebogen komen. Haar vier begeleiders dragen smokings en vlinderdasjes, en ze lachen allemaal in de camera. **BETTY BLACK & THE EMERALD JAZZ BAND** staat er in zwierige letters onder de foto. De meisjesnaam van mijn moeder is Passlack, Bettina Passlack. Ze vond dat te veel klinken naar een saaie provinciestad en te weinig naar New York. Schilling, de naam van mijn vader, heeft ze nooit gebruikt. In haar paspoort staat: Bettina Schilling-Passlack, maar in de muziekscene kennen ze haar alleen onder haar artiestennaam. Ze is veel onderweg, ze reist heel Europa door, van Palermo tot Helsinki, van Alicante tot Warschau. Maar voor een grootse carrière was dat niet genoeg. Geen idee waaraan dat ligt. Misschien ontbreekt het haar aan ambitie, aan echte bezieling. Of aan een goede manager. Of misschien

is haar stem te gewoontjes. En dan: jazz. Ik bedoel, wie luistert daar nou naar?

Na het bad help ik Karl met aankleden, daarna maak ik ons middagmaal klaar. Karl dekt de tafel. Mevrouw Wernicke, de verpleegster die één keer per week naar hem komt kijken, heeft me verteld dat ik Karl kleine opdrachten moet geven, zodat zijn hersenen iets te doen hebben. Het is een van Karls taken om drie keer per dag de tafel te dekken. Mevrouw Wernicke zegt dat het een soort training is om zijn intellectuele prestaties te verbeteren, maar in Karls geval lijkt het allemaal niet echt veel uit te halen. Meestal vergeet hij iets: een lepel, een kopje, de servetten. Vaak liggen er twee vorken naast elk bord, maar geen messen, of hij zet koffiekoppen op tafel in plaats van waterglazen. Soms staat hij voor de lege tafel en kan hij zich niet herinneren wat hij moet doen. Dan moet ik het serviesgoed en het bestek voor hem pakken en alles voordoen. Als hij een erg slechte dag heeft en vijf minuten lang radeloos een lepel in zijn handen ronddraait, zet ik hem op zijn stoel en laat hem papiersnippers maken. Dat verleert hij nooit.

Vandaag heeft Karl een redelijk goede dag. Mes en vork liggen weliswaar aan de verkeerde kant van de borden, maar daar staat tegenover dat hij op de onderzetters voor de glazen en de servetten na niets is vergeten. Hij draagt zwarte sokken, een ruimvallende, grijze broek en een wit overhemd. Als hij geschoren zou zijn, zou hij ermee door kunnen. Ik haal de servetten uit de la, stop er Karl een in zijn boord en rol zijn mouwen op.

‘Bedankt,’ zegt Karl. Gemiddeld bedankt hij me ongeveer tienduizend keer per dag, of ik hem nou in zijn pantoffels help, boter op zijn brood smeer of zijn bril poets.

‘Eet smakelijk,’ zeg ik.

‘Bedankt,’ zegt Karl. In de koekjestrommel die naast hem op de grond staat liggen duimnagelgrote snippers in een groot aantal tinten blauw.

Als ik ’s morgens nog niet ben uitgeslapen of het ’s avonds wel heb gehad en geen zin heb in Karls eetgeluiden, in zijn

geblaas en geslurp, zijn gekauw en gesmak, zet ik de radio naast het aanrecht aan. Maar nu, tussen de middag, hoor je op alle zenders alleen maar shit, en geloof ik het wel.

‘Weekjournaal,’ zegt Karl.

‘Wat?’ Soms gebruikt Karl een woord dat ik nooit eerder van hem heb gehoord. Dan sta ik elke keer weer paf en herinner ik me dat hij me vroeger altijd verhalen vertelde toen zijn brein nog geen verkruimelende spons was.

‘Dat zegt Selma. Weekjournaal.’

Karl kan een hoed opzetten en me er drie seconden later naar vragen. Maar af en toe maken een paar draden in zijn hoofd contact met elkaar en flitst een herinnering op die dertig jaar lang in een hoekje van zijn brein lag te verstoffen.

‘We zitten hier aan het einde van de wereld, niet aan het Engelse hof,’ zeg ik iets te bruut. Ook ik heb mijn slechte dagen. Vandaag is er zo een. ’s Ochtends had Karl lijm in zijn haar, en bij het ontbijt is er eigeel op zijn pas gewassen pyjama gedrupt. En toen hij in bad moest, weigerde hij en gedroeg hij zich als een kleuter.

‘Ik vind het lekker,’ zegt Karl. Ironie en cynisme hebben geen vat op hem. Alleen als ik tegen hem schreeuw, krimpt hij ineen en kijkt hij me onthutst aan. Dan heb ik elke keer vreselijk spijt, bied ik mijn excuses aan en schil een appel of mandarijn voor hem.

‘Mooi, dat stelt me weer gerust,’ zeg ik.

Ik ken mijn grootmoeder alleen van foto’s. Ze was al bij Karl weg voor ik geboren was. Waarom hij uitgerekend vandaag aan haar denkt, is me een raadsel. De term ‘weekjournaal’ is beslist niet van hem. Het middagmaal bestaat uit schnitzels van gisteren, kool van eergisteren, rijst van dinsdag en marmecake van vorige week. ‘Weekjournaal’ lijkt me er een rake typering voor.

‘Vergeet je pillen niet,’ zeg ik, en ik schuif het schoteltje met de tabletjes naar hem toe.

‘Bedankt.’ Karl legt het ene pilletje na het andere op zijn tong en spoelt ze weg met een slok water.

Af en toe, niet erg vaak, stel ik me voor hoe het zou zijn als

Karl zou sterven. Heel soms zou ik hem het liefst 's ochtends dood in bed vinden. Als mijn grootmoeder niet was vertrokken, zat zij nu met Karl opgescheept, en niet ik. Wie beweert dat je zelf kunt bepalen hoe je leven eruitziet, heeft geen idee. En al helemaal geen seniele opa voor wie hij moet zorgen.

Vroeg in de middag duw ik de tuktuk uit de schuur. Ongeveer drie jaar geleden heb ik op televisie een reportage gezien over Indonesië, waar duizenden tuktuks rondrijden. Van Horst, een van de boeren uit de omgeving, heb ik een kapotte brommer gekregen. Als tegenprestatie moest ik zijn melkmachine repareren. Ik ben nogal goed in technische dingen; dat heb ik in Maslows garage geleerd en uit vakliteratuur. Drie weken later heb ik mijn eerste proefrit met de tuktuk gemaakt. Het beschilderen en versieren kwam pas later, en nog altijd plak ik van alles en nog wat op de zijkanten en het dak van de cabine: munten, door de wind en de regen geslepen stukjes glas, plastic speelgoed uit mueslipakken, onbruikbare sleutels, losse schaakstukken, slakkenhuisjes, wieldoppen, het bleke schedeltje van een muis. Soms geeft Maslow me iets, of Horst of Willi of Otto. Bijvoorbeeld de rode kap van een achterlicht waarvoor er geen voertuig meer is, een kroonkurk uit Italië, een manchetsknoop of een hondenpenning. Anna doet me af en toe een met goedkoop stras versierde broche cadeau, of een gebroken haarspeld die in het zonlicht schittert. Elke week komt er iets nieuws bij.

Ik laat de tuktuk in de schaduw staan en loop weer naar binnen. Karl zit op het krukje in de keuken en tuurt naar zijn schoenen. Zijn handen liggen op zijn knieën, gerimpeld en vlekkerig, en vol blauwe aderen. Ik heb foto's gezien waarop hij als jongeman staat: een sterke, stoere gast met een volle bos zwart haar en heldere ogen waarin geen twijfel en geen radeeloosheid zijn te bespeuren. De foto's liggen in een doos in Karls kast, en ik kan nauwelijks geloven dat er dezelfde man op staat die nu voor me zit en die niet meer weet hoe je veters moet strikken.

Ik probeer er niet aan te denken, maar dit is precies waar-

voor ik nou zo bang ben: dat ik later op hetzelfde klotekrukje zit en me niets van mijn leven kan herinneren. Omdat ik geen leven had.

‘Het is heel simpel, kijk maar,’ zeg ik tegen Karl. Ik kniel voor hem neer en strik de veters van zijn linkerschoen.

‘Bedankt,’ zegt hij.

‘De andere doe je zelf.’

Karl aarzelt, dan pakt hij de veters vast, slaat ze omstandig over elkaar heen en weet het dan niet meer. ‘En nu?’

‘De ene onder de andere door,’ zeg ik.

Karl voert in vertraagd tempo een paar zinloze bewegingen uit en kreunt, alsof hij bezig is met een vreselijk zware klus.

‘Laat maar.’ Voordat hij helemaal in de war raakt, pak ik de veters uit zijn handen en doe het zelf.

‘Bedankt,’ zegt Karl.

Ik zet de helm op zijn hoofd, trek het kinbandje strak en breng hem de koekjestrommel met de papiersnippers. Ook daarvoor bedankt mijn grootvader me.

In de schuur staat een oude Volkswagenbus. Eigenlijk is het niet meer dan een roestig koetswerk onder een dekzeil. De stoelen staan tegen de muur, door lege kunstmestzakken zo goed en zo kwaad als het kan beschermd tegen het stoffige zand dat de wind door de kieren tussen de planken blaast. De motor ligt in een houten kist alsof het een doodskist is. Om de paar weken scharrelt Maslow een onderdeel op, soms komt er maandenlang niets. Als het in dit tempo doorgaat, ben ik dertig voordat de bus gerestaureerd is.

Dan zou Karl vijfennegentig zijn. Zoals hij daar staat in het middaglicht, de helm op zijn hoofd en de blik onbekommerd op oneindig als een grijze astronaut, zou het me absoluut niet verbazen als hij honderd wordt.

Ik help Karl in de cabine en zet de koekjestrommel tussen zijn benen.

‘Waar gaan we heen?’ vraagt hij.

Dat heeft hij me vandaag al twintig keer gevraagd.

‘Naar Anna,’ zeg ik, en hij glimlacht alsof het een geweldig nieuwtje is.

Ik ga op de brommer zitten en trap het pedaal in. De motor slaat bij de eerste poging aan. Ik weet niet of ik het als Karls kleinzoon of verzorger goeddoe, maar als monteur ben ik niet slecht.

2

Ik stop voor de winkel en loop naar Karl. Hij gedraagt zich bij het uitstappen nog onhandiger dan anders omdat hij met één hand de koekjestrommel vasthoudt. Ik neem de trommel van hem over en pak hem bij zijn arm, zodat hij niet valt. Eén keer is hij onderuitgegaan, een jaar geleden of zo, toen ik even niet oplette. Zijn rechterhand was verstuikt en hij kon een jaar lang niet zelf zijn tanden poetsen. Voor een oude man heeft Karl een verrassend goed gebit. Ik wou dat zijn hersenen net zo gezond waren als zijn tanden. Maslow heeft me een tijdje geleden de elektrische tandenborstel verkocht die al jaren op een plank in de winkel had gestaan. Voor een speciale prijs voor medewerkers, anders had ik me het ding niet kunnen veroorloven.

Karl was bang voor het zoemende apparaat en weigerde zijn mond open te doen. Eerst praatte ik flink op hem in, maar dat hielp niets. Op een gegeven moment schreeuwde ik tegen hem dat hij zich niet als een kleuter moest aanstellen. Toen deed hij zijn ogen dicht en sperde hij zijn mond open. Hij schrok zo van de handeling dat hij compleet verstarde. Hij zag eruit als een krankzinnige, als een epilepticus bij wie het schuim de mond uit borrelde. De volgende dag poetste ik opnieuw zijn tanden met de elektrische borstel, en ook toen deed hij net alsof ik hem om zeep wilde brengen. Dat ging zo'n twee weken door. Toen kwam er een reclame op televisie voorbij waarin een vrouw haar tanden poetst met een elektrische tandenborstel, en vanaf dat moment vond hij het oké. Toen het ding de eerste keer in zijn hand bromde, schrok hij een beetje, maar daarna giechelde hij en keek hij toe hoe de tandpasta in het rond vloog.

De kruidenierswinkel van Wingroden is tegelijkertijd ook kapsalon en postagentschap. In de etalage staat de verstofte maquette van een pretpark met kraampjes, rails, reuzenrad en een geschilderd meer waarop roeibootjes en dode insecten liggen. Op de ruit staat in gele, afbladderende letters te lezen: LEVENSMIDDELEN, MASLOW en POSTKANTOOR. Op de deur hangt een handgeschreven poster: KNIPPEN OP VERZOEK.

In de winkel vind je conserven, pakjes soep, wenskaarten, kaarsen, spijkers, potloden, schoppen en duizend andere dingen die iemand die hier woont misschien nog eens nodig kan hebben. Op de planken staan ook een aantal nutteloze artikelen: wegwerpcamera's en een opblaasbaar nekkussen, zoals je dat op vliegreizen gebruikt. Niemand in het dorp gaat ooit op reis.

Boven de deur hangt een bel die zachtjes rinkelt als je de winkel binnenkomt. Karl tilt elke keer zijn hoofd op en glimlacht verbaasd naar de bel, alsof hij de klank ervan nooit eerder heeft gehoord.

'Bedankt,' zegt hij, en ik weet niet of hij mij bedankt voor het openen van de deur of de bel voor zijn getinkel.

'Ik kom eraan!' roept Anna uit het magazijn, dat je door een deur achter de toonbank bereikt.

Niemand weet hoe oud Anna is. Ik schat haar ongeveer vijfendertig, maar Maslow beweert dat dat te laag is. Voor Alfons en de boeren is ze piepjong, maar voor hen is iedereen onder de vijftig nog een kind. Jojo kan het niet schelen hoe oud Anna is. Hij zegt dat hij ook van haar zou houden als ze tachtig zou zijn. Dat is natuurlijk onzin. Maar aan de andere kant weet je het bij Jojo maar nooit.

Karl wijst op de glazen pot met de nogabrokken en kijkt me aan. Hij is nauwelijks in staat om de tafel te dekken, weet niet hoe je veters strikt en vergeet soms hoe hij heet, maar dat hij bij elk bezoekje aan de kapper een stuk noga krijgt, dat herinnert hij zich als een olifant. Soms verdenk ik Karl ervan dat hij maar doet alsof hij steeds vergeetachtiger wordt. Maar dan vind ik hem op een ochtend in zijn kamer, naakt en bibberend, omdat hij zijn pyjama heeft uitgetrokken en zich niet kan herinneren dat zijn kleren in de kast liggen. Of hij zit stil-

letjes op de veranda te huilen omdat de deur klemt en hij denkt dat ik hem buiten heb gezet. Dan weet ik dat hij niet doet alsof. Hij geneert zich elke keer vreselijk wanneer ik hem voor de duizendste keer moet wijzen waar zijn ondergoed, sokken, broek en overhemden liggen. Als ik hem op de veranda vind, kijkt hij me altijd stralend aan, alsof ik hem al zijn fouten en alle stomme dingen die hij voortdurend doet, vergeef en hem weer in genade aanneem.

In zulke gevallen weet ik nooit zo goed wat ik nu echt voor Karl voel. Aan de ene kant is hij mijn grootvader en zo'n beetje de enige familie die ik heb, en ik zou eigenlijk van hem moeten houden en blij moeten zijn dat hij er is. Aan de andere kant is hij er de oorzaak van dat ik in dit gat zit opgesloten en kok, chauffeur en verpleger en eigenlijk het koleremanusje-van-alles ben geworden. Ik zou liegen als ik zou beweren dat ik van Karl hou, maar ik zit vermoedelijk nog niet lang genoeg met hem opgescheept om hem te haten. Wat ik nog het meest voel, is medelijden en een restje genegenheid voor een oude hulpeloze man, de vader van mijn vader.

In een hoek staat een koelschap zachtjes te zoemen. Een poster waarschuwt tegen hondsdelheid. Aan een wand is een houten kast aangebracht die is onderverdeeld in twintig vierkanten, postvakjes, omdat de post hier al jaren niet meer wordt rondgebracht. Boven elke opening zit een naambordje: KURT, WILLI, HORST, OTTO, ANNA/GEORGI, JOJO, KARL/BEN. De overige dertien vakjes zijn leeg; bij een ervan staat nog HERMANN, maar die is al vijf jaar dood. Toen ik nog klein was, had elk vakje een eigenaar. Achttien vakjes, vijftwintig inwoners. Toen was Otto nog getrouwd en waren er een grindafgraving en een eigenaar met zijn gezin. De afgraving is nu een plas; op de oever liggen een verroeste transportband en een in elkaar gezakte houten keet. 's Zomers, als ik het van verveling en de hitte niet meer uithoud, rijd ik erheen om er een beetje te poedelen. Op de bodem van de plas ligt de bak van een graafmachine, die er met zijn gekartelde randen uitziet als de muil van een monster.

Als jongetje heb ik het grootste deel van de schoolvakanties bij mijn grootvader doorgebracht: lente, zomer en herfst. In die tijd was de kwekerij nog in bedrijf en voor een dreumes uit de stad was dat één grote avontuurlijke speeltuin. Er was een houten schuur vol machines en gereedschap, een met planken afgedekte put waardoor je naar Australië kon duiken, en een plantenkas die veranderde in een neergestort vliegtuig, een schuilplaats voor piraten of een kerker in een vesting. En grootvader was er, die een vijandelijke soldaat, een oerwoudmonster of de sheriff van Nottingham was, maar net hoe het uitkwam.

Selma, mijn grootmoeder, was er toen al vandoor, en Henriette, Karls zus, hielp van april tot oktober bij het werk in de tuin en in het huis. De wintermaanden woonde ze bij Kurt op de boerderij, kookte voor hem en deed zijn was. Henriette verweende me altijd als een prins, ze bakte elke morgen pannenkoeken, maakte van groen vilt een Robin Hood-muts en knutselde van lege wasmiddeldozen astronautenhelmen voor me. Ze was groot en rond als de boom naast de schuur, van waaruit ik met Karls verrekijker tot Kirgizië en naar de Indische Oceaan kon kijken. Ze is lang geleden aan een geknapte blindedarm gestorven, maar ik mis haar nog altijd.

Anna komt uit het magazijn en zet een doos op de toonbank. Hoewel ze er altijd moe en een beetje verdrietig uitziet, is ze heel mooi. Een paar jaar geleden was ik verliefd op haar, zoals een jongetje nou eenmaal verliefd kan zijn op een oudere vrouw, maar dat is inmiddels voorbij. Ik word nog altijd een beetje zenuwachtig als ik haar in haar lichtblauwe werkjas zie, maar ik stamel niet meer en het zweet breekt me niet meer uit. Dat laat ik aan Jojo over, die in een andere wereld leeft, in een film waarin Anna zijn vrouw is en niet die van Georgi, de krankzinnige Rus.

Soms vraag ik me af waarom Anna hier niet weggaat. Ze is de enige vrouw in dit ellendige gat en ze verdient wel iets beters dan deze stoffige winkel en de arme Georgi, die thuiszit, zich bezat en met een mes in zijn huid snijdt. Maslow zegt dat de zin van het huwelijk is dat je bij elkaar blijft, ook als het

moeilijk is. Maar Maslow is nooit getrouwd geweest, dus wat weet hij nou helemaal van het huwelijk?

‘Hallo mannen.’ Anna pakt een stuk noga uit de pot en geeft het aan Karl.

‘Bedankt.’ Karl draait de noga rond in zijn handen en kijkt er eerbiedig naar, voordat hij zijn ogen dichtdoet, zijn lippen tuit en voorzichtig aan een hoekje begint te knabbelen. Ik kijk altijd even een andere kant op, omdat Karl er dan echt bezopen uitziet, als een zonderlinge, niet helemaal jofele kluizenaar uit een sprookje, wiens wens om zijn lievelingsgerecht te eten één keer per jaar door een goede fee wordt verhoord. Of als een vreemd knaagdier dat een smakelijk hapje heeft ontdekt.

Anna trekt het gordijn dicht dat het winkelgedeelte van de kapsalon scheidt, en wast haar handen. Karl neemt plaats op de stoel. Nu merk ik pas dat ik vergeten ben zijn helm af te zetten, en ik doe het alsnog.

‘En, Karl, hoe is het met je been?’ vraagt Anna, terwijl ze hem een kraag van wit papier om doet.

‘Ja,’ zegt Karl.

Ik denk dat zijn hersenen het compleet laten afweten wanneer hij aan zijn noga sabbelt.

‘Het gaat,’ antwoord ik voor hem.

Anna grinnikt. Ze doet Karl een kleurige cape met een woest patroon om die ze in zijn nek vastknoopt. Ze kijkt me aan alsof ze op iets wacht. ‘Het been. Het gaat.’ Ze glimlacht, dan maakt ze een bruuske beweging met haar hand alsof ze een traag insect wil verjagen.

‘O. Ja. Het been gaat. Ik snap hem.’ Ik glimlach ook, maar Anna heeft zich al omgedraaid en pakt kam en schaar van een plank. Ik installeer me met een tijdschrift op een stoel en doe alsof ik lees. Anna vertelt Karl een verhaal, iets uit de krant, die hier altijd met twee dagen vertraging aankomt. Ze weet dat Karl niets begrijpt van wat ze zegt, maar ze praat desondanks met hem, rustig en bijna teder, en veel te zacht voor zijn oude oren. Karl zit er roerloos bij. Hij heeft het restant van het stuk noga in zijn mond gestopt en laat af en toe een diepe bromtoon horen.

Hermann Lüders, de eigenaar van de grindaafgraving, had een vrouw die Ilse heette en een dochter. Jette, een jaar jonger dan ik, was spichtig en gemeen, maar omdat we de enige kinderen in het dorp waren, brachten we in de vakantie veel tijd met elkaar door. Op het terrein van de afgraving mochten we niet spelen, en dus bleef voor ons eigenlijk alleen de kwekerij over. Ik liet Jette de verbinding met de andere kant van de wereld zien, de uitkijkboom en het vliegtuigwrak, maar ze maakte zich niet graag vuil en vond het stom om in een lege regenton te gaan zitten en te doen alsof ze door kannibalen werd gekookt. Haar lievelingsrol was die van een stewardess die een vliegtuigongeluk in de jungle had overleefd en voor de gewonde piloot moest zorgen. De gewonde piloot was ik natuurlijk. Ze verbond mijn hoofd, een arm of een been, en ze wilde dat ik zou kreunen van de pijn, zodat ze me moed kon inspreken. Dat had ze namelijk in films gezien. Ik lag er niet graag gewond bij en had geen zin dat ze een mouw of broekspijp opstroopte, en ik hield er niet van dat Jette met een zakdoek mijn voorhoofd bevochtigde en schoonmaakte. In die tijd kon ik niet vermoeden dat ik in alle jaren die zouden volgen nooit een meisje zou kussen, anders had ik het misschien wel bij haar geprobeerd, hoewel Jettes lippen smal en gebarsten waren en ik haar als mens eigenlijk helemaal niet kon uitstaan.

Soms droom ik van Jette Lüders. Het is altijd dezelfde droom: we zijn met het vliegtuig in de jungle neergestort, precies zoals we het altijd hebben gespeeld. Ik lig op de grond en Jette maakt mijn voorhoofd met haar zakdoek schoon. Plotseling duikt achter haar een slang op. Ik wil Jette waarschuwen, maar er komt geen geluid uit mijn mond, en de slang wikkelt zich om Jettes hals. Ik kan mijn armen niet bewegen om haar te helpen. Haar ogen worden steeds groter, en haar opengesperde mond is een grot, een zwarte schacht waar ik in tuimel. Ik voel dat ik val, en vlak voordat ik te pletter sla, word ik wakker.

In het tijdschrift staat niets wat me boeit. Voortdurend trouwen beroemde mensen met elkaar, die zich daarna weer laten

scheiden. Constant pist een vip naast het potje, zit dronken achter het stuur of smijt een televisietoestel uit het raam van zijn hotel. Af en toe lees ik een krant, misschien twee keer in de maand. Dat vind ik wel genoeg. Er gebeuren toch altijd weer dezelfde dingen. Wij in Wingroden hoeven niet voortdurend alles te weten, de wereld draait ook wel door zonder ons. En er is altijd nog televisie. Wanneer er ergens een meteoriet inslaat of een oorlog uitbreekt, krijg je vijf minuten later alles in hapklare brokken op de beeldbuis voorgeschoteld. Karl heeft een televisie die op mijn vijfde al bij hem in de woonkamer stond. Ze is zwart en enorm, en je moet er vlak voor gaan zitten, want anders flikkert het beeld. Bij onweer of als er sneeuw op de antenne ligt, slaat het ding op hol, dan komt geen van de drie zenders meer goed door. Ik vrees dat het binnenkort definitief de geest zal geven, zeker nog voordat mijn moeder het nieuwe toestel meeneemt dat ze me ongeveer twee jaar geleden heeft beloofd.

Ik hoor Georgi pas als Anna de kam en de schaar op het plankje onder de spiegel legt. Ik zou er inmiddels aan gewend moeten zijn, maar het gehuil jaagt me elke keer opnieuw schrik aan. Zelfs Karl, die eigenlijk aan een gehoorapparaat toe is, kijkt me aan met een blik alsof de wereld vergaat. Wanneer een gloeilamp het met een knal begeeft, de wind een raam openrukt of de bliksem op het veld naast het huis inslaat, kijkt hij me ook altijd zo aan. Alsof hij verwacht dat ik iets onderneem, het peertje vervang, het raam dichtdoe, het onweer uitzet.

‘Sorry,’ zegt Anna, en ze loopt de straat op, waar Georgi komt aanwankelen, terwijl hij telkens dezelfde twee Russische zinnestjes uitroept en molenwiekt met zijn armen.

Anna, die Russisch spreekt, heeft me weleens verteld wat de zinnestjes betekenen. ‘Wegwezen!’ en ‘Verstop je!’ Georgi heeft de oorlog in Tsjetsjenië meegemaakt, en sindsdien is hij de weg kwijt. Iedereen in het dorp vraagt zich af hoe Anna het met hem uithoudt.

‘Ze komt zo terug,’ zeg ik, en ik glimlach tegen Karl, zodat hij niet meer naar me kijkt als een koe bij onweer.

Karl knikt, dan sabbelt hij verder op zijn noga en bekijkt zichzelf ondertussen in de spiegel.

Anna en Georgi hebben elkaar acht jaar geleden in Hamburg ontmoet, waar Anna toen nog als verpleegster werkte. Eigenlijk is ze kapster van beroep, maar dat vond ze op een gegeven moment te saai worden en daarom ging ze een opleiding tot verpleegkundige volgen, eerst in bejaardentehuizen en later in de Mariahilf-Klinik. Georgi is 'm uit Rusland gesmeerd, via Letland en de Oostzee, en is in Hamburg neergestreken. Een tijdlang heeft hij in de haven gewerkt, zwart natuurlijk, en op een dag heeft hij zijn hand gebroken en moest hij worden behandeld. Hij wilde niet naar het ziekenhuis omdat hij illegaal in Duitsland was, maar zijn collega's hebben hem er toch met de auto heengebracht. Toen zijn hand genezen was, moest hij het land uit, en toen is Anna met hem getrouwd, zodat hij kon blijven. Ze zegt dat hij in de oorlog verschrikkelijke dingen heeft meegemaakt en daarom is gaan drinken. In het begin was het nog niet zo erg, zegt Anna, toen waren Georgi en zij zelfs tamelijk gelukkig. Maar het geheugen is iets raars: de een vergeet na verloop van tijd zijn nare ervaringen, en bij de ander worden de herinneringen elk jaar alleen maar sterker.

Ik loop naar het raam en kijk naar buiten. Anna probeert Georgi te kalmeren, pakt zijn arm en praat met hem. Een moment lang kijkt Georgi haar zwijgend aan, dan maakt hij zich los en struikelt verder. Even later brult hij weer zijn twee zinnen. Dat de straat op hem en Anna na leeg is, dringt helemaal niet tot hem door, zo afwezig is hij. Anna loopt hem achterna, hoewel ze weet dat ze Georgi niet kan helpen, en na een tijdje zijn ze alle twee uit het zicht verdwenen.

Ik draai me om. Karl sabbelt nog altijd op het stuk noga, dat kleiner is geworden en zijn wang nauwelijks nog doet bollen. Wachten tot Anna terugkomt om Karls haar af te maken en hem te scheren is zinloos. Dat hebben we al eens gedaan. Bijna een uur lang zaten we te wachten tot Anna terug was, en toen trilde ze zo hevig dat ze Karl met het scheermes in zijn wang sneed.

‘Kom, Karl, we gaan,’ zeg ik, en ik doe zijn cape af en hang hem aan het haakje naast de wastafel. Ik knip het licht boven de spiegel uit en trek de winkel deur achter ons dicht. Afsluiten hoef je hier niet. Naar Wingroden komt geen hond, zelfs geen inbreker.